

УДК 658.14

Каламбет К. М.

Полтавська державна аграрна академія

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто принципи фінансового планування. На основі аналізу літературних джерел узагальнено та систематизовано принципи фінансового планування. Запропоновано розглядати їх за такими ознаками, як технологічні принципи, методичні принципи, організаційні принципи, принципи ефективності фінансового планування. Визначено, що дотримання цих принципів є умовою забезпечення виконання фінансових планів підприємства.

Ключові слова: фінансове планування, принципи, ефективне планування, підприємство, узагальнення принципів.

Постановка проблеми. Фінансове планування є необхідним для фінансового забезпечення розширення кругообігу виробничих фондів, досягнення високої результативності виробничо-господарської діяльності, створення умов, які забезпечили би платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Ринок висуває високі вимоги до якості фінансового планування. За нездатності врахувати несприятливу ринкову кон'юнктуру підприємство стає банкрутом і підлягає ліквідації з відповідними негативними наслідками для засновників.

Сьогодні фінансове планування потребує переведення на нові принципи організації. Його зміст та форми мають бути суттєво змінені у зв'язку з новими економічними умовами та соціальними орієнтаціями.

За адміністративної економіки фінансове планування базувалося на директивних планових показниках виробничого та соціального розвитку підприємства. Нині ця база перестала існувати, оскільки підприємства вже не одержують директивних указівок «зверху». Державне замовлення, яке збереглося, втратило своє колишнє директивне значення і розглядається підприємством лише як одна з можливих сфер реалізації продукції. Отже, фінансове планування має орієнтуватися на ринкову кон'юнктуру, враховувати ймовірність настання певних подій і водночас розробляти моделі поведінки підприємства за зміни ситуації з матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами.

Як система наукового пізнання методологія фінансового планування визначає загальні напрями, принципи і способи дії для вирішення поставлених завдань.

Аналіз досліджень і публікацій. Важливе місце в системі управління підприємством належить фінансовому плануванню. Дослідженню його методологічних засад і практичного інструментарію присвячено значну кількість робіт закордонних авторів, а саме М.І. Бухалкової, Я. Лойди, Й. Краєлович, Дж. Джуран, О.М. Лихачової, В.І. Борисовича, Г.А. Кандаурової, Дж. Антоса, Дж. Брімсона та ін., і вітчизняних авторів: В.Г. Маргасової, І.В. Смоліної, Л.Л. Стасюка, О.Г. Білої, О.О. Кульчинської, Н.Г. Міценко та ін. Але здебільшого зазначені автори досліджують моделі фінансового планування, що спрямовані на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науковий напрям із проблем переосмислення принципів фінансового планування в контексті реальних економічних умов господарювання лише започатковується і стосується переважно загального їх визначення. Також залишаються недостатньо дослідженими проблеми визначення та оцінки ефективності фінансового планування на підприємстві на основі дотримання принципів планування.

Мета статті полягає у визначенні теоретичних засад та методичних підходів до вдосконалення фінансового планування на підприємстві на основі дотримання принципів фінансового планування; узагальненні та систематизації принципів фінансового планування для забезпечення його ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше основні принципи планування сформулював французький учений, засновник класичної адміністративної школи управління А. Файоль, які пізніше були доповнені Р. Акофмом (США) і розвинуті сучасними економістами.

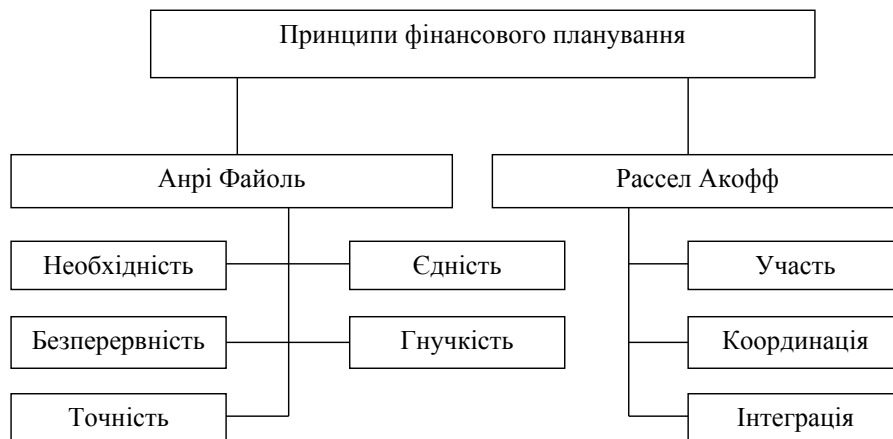

Рис. 1. Принципи фінансового планування [1, с. 99]

Принцип необхідності – повсюдне та обов'язкове застосування планів за будь-якого виду трудової діяльності. Тобто підприємство повинно чітко визначити мету діяльності та основні завдання, які сформулювати в якісних та кількісних показниках у планах.

Принцип єдності передбачає спільність економічних цілей і взаємодію різних підрозділів підприємства на горизонтальному та вертикальному рівнях планування й управління.

Принцип безперервності означає, що процес планування на підприємстві повинен здійснюватися постійно та без зупинки в межах виробничо-господарчого циклу.

Принцип гнучкості полягає в наданні планам та процесу планування можливості змінювати свою спрямованість у зв'язку з виникненням непередбачених обставин.

Принцип точності означає, що фінансовий план повинен бути складеним із такими точністю, конкретизацією та деталізацією, яких бажає досягти підприємство, враховуючи його фінансовий стан.

Принцип участі передбачає самостійне планування суб'єктом діяльності. Тобто принцип означає, що ніхто не в змозі планувати ефективно для когось іншого.

Принцип координації означає, що планування одного підрозділу повинно бути пов'язане з діяльністю інших окремих одиниць даного рівня і всі зміни в планах одного з підрозділів повинні бути відображеними в планах інших підрозділів.

Принцип інтеграції передбачає, що на підприємстві існує різноманіття відносно відосблених процесів планування та приватних планів підрозділів, але кожна з підсистем планування діє виходячи із загальної стратегії підприємства, а кожний окремий план є частиною стратегічного плану або загального плану підприємства.

Вітчизняні вчені, крім розглянутих класичних принципів, беруть до уваги загальноекономічні принципи: комплексність, оптимальність, ефективність, пріоритетність, збалансованість, зайнятність, директивність, самостійність, рівнонапруженість, конкретність, об'єктивність, динамічність, ризик, науковість, цільова спрямованість, системний характер планування, безперервність та гнучкість, координація, відповідність джерел фінансування їх цілям, забезпечення ліквідності та фінансової стійкості та ін. У закордонній практиці планування можуть зустрічатися і такі принципи планування, як принципи документального забезпечення, організованості, стандартизації, вичерпності, узгодженості.

Наприклад, М. Гергоментова до принципів фінансового планування відносить: принцип єдності (системності); безперервності; гнучкості; погодженості стратегічних цілей і оперативного управління; мобільності; стабільності процедур фінансового планування; напруженості та досяжності (реальності) фінансових планів; розподілу, відповідальності між керівниками служб та підрозділів; контрольованості статей фінансових планів; значущості фінансових показників; науковості (науково-технічної та економічної обґрунтованості) фінансових планів [2, с. 92].

В. Вишневський та О. Кравченко запропонували такі принципи фінансового планування на основі сценарних прогнозів: майбутнє через минуле; стійкість через зміни; ефективність через варіативність і простоту; реальність через факти й інтуїцію; співвідношення термінів отримання та використання коштів; співвідношення витрат та ефекту фінансового планування [3, с. 190].

Серед основних принципів фінансового планування необхідно виокремити такі, як науковість, цільова спрямованість, системний характер планування, безперервність та гнучкість, координація, відповідність джерел фінансування їх цілям, забезпечення ліквідності та фінансової стійкості.

Науковість відображає стан розвитку фінансової науки і вимагає вдосконалення методів розробки фінансових планів. На цій основі можливе неухильне підвищення якості фінансових планів і їх ролі в ефективному управлінні фінансами організацій. Більш повний облік реальних економічних умов, об'єктивних законів ринкової економіки, сили їх впливу в конкретних ситуаціях веде до появи цілої низки нових схем і моделей фінансового планування, що враховують специфіку фінансів різних галузей економіки і навіть окремих господарюючих суб'єктів.

Цільова спрямованість – це один з основних принципів організації управління фінансами. Цільова спрямованість змінюється на кожному етапі життєвого циклу підприємства.

Системний характер планування полягає в тому, що фінансове планування являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, спрямованих на досягнення стратегічної мети підприємства. Координація полягає в тому, що фінансові плани всіх структурних підрозділів взаємопов'язані і взаємозалежні. Безперервність і гнучкість процесу фінансового планування є найважливішими передумовами ефективного управління фінансами і передбачають систематичну роботу по складанню і коректуванню всіх взаємозалежних планів підприємства.

Крім цього, важливим є відповідність джерел фінансування цілям їх залучення. Інструмент повинен відповідати меті. Наприклад, для модернізації основних фондів доцільно залучати довгострокові джерела фінансування, а для покупки додаткових оборотних коштів – короткострокові.

Реалізація принципу забезпечення ліквідності та фінансової стійкості організації під час фінансового планування її діяльності повинна забезпечити перевищення суми оборотних засобів організації над її короткостроковою заборгованістю [4].

Дотримання вказаних вище принципів є необхідною умовою здійснення фінансового планування діяльності суб'єкта господарювання, запорукою вирішення завдань та досягнення поставлених цілей.

Фінансове планування – це, по-перше, визначення майбутнього підприємства і його структурних підрозділів, по-друге, проектування бажаних результатів діяльності підприємства і, по-третє, вибір методів та засобів (ресурсів) та визначення послідовності дій у досягненні бажаних результатів.

Послідовність планування зазвичай така: визначення цілей; моделювання майбутнього стану підприємства; визначення способів його досягнення; декомпозиція заданих (бажаних) результатів у мети і постановка завдань виконавцям, які самі визначають способи їх досягнення.

Планування, таким чином, являє собою: систематичну постановку цілей і розробку заходів з їх досягнення; моделювання (проектування) основних параметрів діяльності підприємства, взаємозв'язків між ними і визначення умов та термінів їх досягнення; систематичну підготовку управлінських рішень, пов'язаних із майбутніми подіями (підготовка до майбутнього).

Єдиного стандарту організації фінансового планування немає і, очевидно, не може бути:

занадто великий вплив галузевих особливостей, масштабів виробництва і реалізації продукції, організаційної структури та інших аспектів діяльності підприємства.

Оцінка ефективності діяльності підприємства й управління його фінансовими ресурсами є важливим етапом фінансового менеджменту. Запорукою успішності будь-якого бізнесу є передбачення майбутнього фінансового стану підприємства, визначення очікуваного розміру його фінансування. Для цього необхідне перспективне фінансове планування.

Основу перспективного фінансового планування становить прогнозування, яке є втіленням стратегії підприємства на ринку. Фінансове прогнозування полягає у вивченні можливого фінансового стану підприємства на перспективу.

Метою фінансового прогнозування є визначення реально можливого обсягу фінансових ресурсів, джерел їх формування, напрямів їх використання на період, що прогнозується [5, с. 86].

Основою фінансового прогнозування є узагальнення та аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників. Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати ці зміни.

На основі аналізу літературних джерел щодо фінансового планування можна виокремити основні групи принципів планування, які становлять його методологічну базу. До першої групи можна віднести технологічні принципи фінансового планування: принцип документального забезпечення; принцип відповідності; принцип постійної потреби в робочому капіталі; принцип надлишку грошових коштів.

Принцип відповідності полягає у співставленні активів підприємства та джерел їх фінансування. Принцип постійної потреби в робочому капіталі (власних оборотних коштах) зводиться до того, що в прогнозованому балансі підприємства сума оборотних коштів підприємства повинна перевищувати суму його короткострокових заборгованостей, тобто необхідно планувати ліквідний баланс підприємства. Принцип надлишку грошових коштів припускає планування постійного визначеного залишку грошових коштів на рахунку підприємства, тобто певного запасу грошей для забезпечення надійної платіжної дисципліни.

Крім технологічних, можна виділити методичні принципи фінансового планування: принцип науковості, принцип комплексності, принцип оптимальності.

Принцип науковості в плануванні фінансів полягає у науково обґрунтованих методах розрахунку, а також в аналізі фінансової та господарської діяльності. Найбільш дослідженим є нормативний метод планування. За підсумками заздалегідь установлених нормативів розраховується потреба у фінансових ресурсах та визначаються джерела їх формування.

До переваг нормативного методу відносять точнішу оцінку планованих фінансових показників і виявлення резервів зростання доходу. Основні недоліки нормативного методу полягають у трудомісткості розрахунку нормативів і контролю над ними [6].

Принцип комплексності у фінансовому плануванні передбачає обґрунтування та ув'язку показників планів підприємства.

Принцип оптимальності в плануванні полягає у виборі одного найоптимальнішого планового рішення з можливих варіантів плану.

Рис. 2. Систематизація принципів фінансового планування

Характер та зміст фінансового планування можуть визначатися також через сукупність їх організаційних принципів. До них належать [7]: принцип економічності; принцип обґрунтованості; принцип гнучкості; принцип повноти; принцип точності; принцип безперервності; принцип напруженості.

Принцип економічності полягає в тому, що витрати на планування повинні раціонально співвідноситися з отриманими результатами. Принцип обґрунтованості фінансового планування передбачає економічне обґрунтування фінансових показників, а також відображення в них реальних процесів економічного і соціального розвитку, збалансованості в них усіх фінансових ресурсів та джерел їх формування. Принцип гнучкості полягає в тому, що розроблена система планів повинна допускати можливість коригування за зміни зовнішніх умов стану підприємства. Необхідність реалізації цього принципу зумовлена постійними змінами зовнішнього середовища та потребою своєчасної адаптації планів до них [7].

Для забезпечення найповнішої реалізації принципу гнучкості доцільно використовувати систему змінного планування, зміст якої полягає в коригуванні із закінченням установленого планового періоду планів на наступні періоди. Так, якщо плани розробляються на рік із поділом на квартали та місяці, то із закінченням кожного місяця і кварталу плани на наступні періоди переглядаються з урахуванням змін зовнішнього середовища. Крім того, гнучкість планування досягається створенням резервів, організацією процесу планування, за якої менеджери можуть обґрунтовано змінювати затверджені документи [8].

Принцип повноти полягає в охопленні плануванням усіх сфер діяльності підприємства, а також усіх етапів, дій, операцій, господарських процесів, процесів управління, оскільки виникнення у цій ланці неузгодженості може призвести до зриву або порушення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Принцип точності полягає у досягненні максимально високої точності досягнення запланованих економічних параметрів. Принцип безперервності означає взаємозв'язок довгострокових (перспективних), поточних і оперативних фінансових планів [9, с. 86]. Принцип напруженості полягає у плануванні та досягненні максимальної високого рівня економічних параметрів діяльності підприємства.

Наступна група – це принципи ефективності фінансового планування, а саме: принцип варіативності; принцип простоти; принцип реальності;

принцип співвідношення термінів отримання та використання коштів; принцип співвідношення витрат і ефекту фінансового планування; мінімальних відхилень запланованих показників від досягнутих.

Принцип варіативності передбачає варіативне планування та обґрунтування обраного варіанта фінансового плану та можливих фінансових рішень. Принцип простоти передбачає зрозумілу та регламентовану процедуру складання фінансового плану. Принцип реальності передбачає аналіз інвестиційних і фінансових можливостей підприємства. Принцип співвідношення термінів отримання та використання коштів полягає у плануванні та забезпеченні синхронізації надходження коштів та їх витрачання на підприємстві. Принцип співвідношення витрат і ефекту фінансового планування полягає у мінімізації використання ресурсів у процесі планування.

Принцип мінімальних відхилень запланованих показників від досягнутих означає, що відхилення фактичних значень фінансово-економічних показників від запланованих повинні бути мінімальними з урахуванням як множини контрольних-аналітичних даних, що характеризують зовнішнє і внутрішнє середовище, так і ефективність рішень, прийнятих у попередні періоди часу.

Висновки. У результаті дослідження теоретичних засад і основних напрямів фінансового планування можемо узагальнити, що планування – це процес розробки і прийняття цільових установок у кількісному й якісному вираженні, а також визначення шляхів їх найбільш ефективного досягнення. Планування є однією з найважливіших функцій управління.

Фінансове планування охоплює найважливіші сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечує необхідний попередній контроль над утворенням і використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів, створює умови зміцнення фінансового стану підприємства.

Таким чином, фінансове планування охоплює весь комплекс заходів як із формування планових завдань, так і з утілення їх у життя. Успіх фінансового планування, безумовно, залежить від урахування принципів планування.

На основі аналізу основних принципів фінансового планування запропоновано їх класифікацію за ознаками: технологічні принципи; методичні принципи; організаційні; принципи ефективності фінансового планування. Дотримання цих принципів повинне створювати необхідні умови для успішного виконання фінансових планів.

Список літератури:

1. Белялов Т.Е. Необходимость та роль фінансового планування в сучасних умовах управління підприємством / Т.Е. Белялов // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2014. – Т. 19. – Вип. 2/5. – С. 98–101.
2. Гергоментова М. Построение системы фінансового планирования на предприятиях / М. Гергоментова // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – № 10. – С. 91–95.
3. Кравченко О.О. Фінансове планування сценарних прогнозів на залізничному транспорті : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / О.О. Кравченко. – К., 2015. – 635 с.
4. Методология ефективного фінансового планування / Б.І. Сюркало, Г.М. Шамота // Ефективна економіка. – 2012. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efek_2012_1_34.pdf.
5. Кунц Г. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций / Г. Кунц, С. Одонел ; пер с англ. Д.М. Гвишиани. – М. : Прогресс, 1981. – Т. 1. – 494 с.
6. Маргасова В.Г. Оцінка ефективності фінансового планування акціонерного товариства в ринкових умовах господарювання / В.Г. Маргасова, А.В. Роговий // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 12. – С. 93–97.
7. Методология фінансового планирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://magref.ru/metodologiya-finansovogo-planirovaniya/>.
8. Крохмаль Я.Р. Актуальность планирования деятельности компании в условиях кризиса / Я.Р. Крохмаль // Бизнес в законе. – 2010. – № 5. – С. 193–196.
9. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.

Каламбет К. Н.

Полтавская государственная аграрная академия

СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Резюме

В статье рассмотрены принципы финансового планирования. На основе анализа литературных источников обобщены и систематизированы принципы финансового планирования. Предложено рассматривать их по таким признакам, как технологические принципы, методические принципы, принципы эффективности финансового планирования. Определено, что соблюдение этих принципов является условием обеспечения выполнения финансовых планов предприятия.

Ключевые слова: финансовое планирование, принципы, эффективное планирование, предприятие, обобщение принципов.

Kalambet K. N.

Poltava State Agrarian Academy

SYSTEMATICS PRINCIPLES OF FINANCIAL PLANNING THE ENTERPRISE

Summary

In the article the principles of financial planning. The analysis of the literature summarized and systematized principles of financial planning. A view them on grounds such as technological principles; methodological principles; organizational principles; efficiency principles of financial planning. Determined that adherence to these principles is a prerequisite for the implementation of financial plans of the company.

Keywords: financial planning principles, effective planning, enterprise generalization principles.